

Az írásra kell visszatérnünk a háromsági tan formulázásában is, mivel csak ez alapon várható az összes ker. hívőknek kívánt egyesülése. Mellőzve a Krisztus üdvözítő művére vonatkozó theosophiai gondolatait, még csak az egyházzal szülő eszméit emeljük ki. Szerzőnk szerint az organismus törvényét az egyház megalapítása és fejlődése is mutatja. Mustármag módjára nő az egyes ember s a ker. gyülekezet az életben és az ismeretben. Az evangéliomnak Péter, Pál és János-féle értelmezése egymást követte az ősker. tanfejlődésben. Gondviselészerű a reformatio lefolyása is a maga kettős kifejlődésében, mivel itt is érvényesült az organikus alaptörvény, mely szerint változatos egység az élet. Ebből következik, hogy az összes ev. confessiók organikus egységre törekedjenek. Nem akar külső vagy plane absorptiv uniót, még kevésbé separatiót, de igenis a szellem és a szeretet egységére törekvést. Így tettek az apostolok, így tegyenek az egyes ker. testületek is a maguk különféle tanalakjaikkal. Uniói gondolatait az «Evang. Allianz»-ban látja megvalósítva. Ez egyesülésre való törekvésben van egység, élet és erő. Ideje is volna már, hogy a confessionális alap ne válaszsza el a keresztyéneket egymástól. Nálunk Magyarországon pedig ezer meg ezer ok javasolná az ev. egyesülésre való törekvéseket. Mi csak azt szeretnők hangsúlyozni, hogy az igehirdetés s a vallástanítás sikere egységesebb hitismeretet is tesz szükségessé.

Plitt előadása abstract, metaphysicai részleteiben hosszadalmas és nehézkes, helyenként pongyola. De hittudata «az írás keresztyénységének» hangsúlyozásában nagyon tanulságos. Szilárdítja a hitet s az ev. keresztyéniséget hiterős érzéssel védi és fejleszti. *Sz. M.*

*Kübel: Christliche Ethik.* Herausg. von G. Weisser. Stadtvikar in Stuttgart. München, 1895—96. (Beck). I. 256 l. II. 365 l. Ára?

Kübel (szül. 1838., † 1894.) tübingai theol. professor rendszeres theol. gondolkodására és irodalmi munkásságára különösen Beck, a bibliai realizmus nagymestere volt döntő befolyással, kinek «Das Christliche Lehrsystem» című műve egy egészen új irányt képvisel az újabb theologiában. A bibliai s a praktikus szempontoknak egyesítése jellemzi úgy Beck, mint tanítványa Kübel theológiáját.

Ez a bibliai praktikus vonás Kübelnél különösen az etikában érvényesül, a melyre más tekintetben is igen nagy súlyt fektetett, úgy, hogy «a theologiai tudományok koronájának» mondotta. A dogmatikától idegenkedő mai modern nemzedék tényleg jobban is vonzódik az etikához.

Beck nyomán «a ker. ethika principiumát» Kübel «az ige által lelkileg bennünk élő és ható Krisztusban» látja, míg a keresztyén etikát úgy definiálja, hogy az «a ker. erkölcsi cselekvésnek, mint a Krisztus szellemében az ige által való életnek tudományos és rendszeres előadása».

Ethikai rendszere egészen természetszerűleg két főrésze oszlik. A

bevezetéssel egyetemben az egész első kötetet betöltő I. főrészt tárgyalja a ker. erkölcsiség követelményét s lehető megvalósulását s itt kimutatja, hogy a ker erkölcsiséget követeli 1. az embernek természet-erkölcsi lényege, vagyis individualitása, testisége, nemi különbsége stb.; 2. követeli az ember empirikus erkölcsellenes állapota, vagyis általános bűnössége; 3. követeli a positiv isteni akarat: a törvény s végül 4. követeli annak lehető megvalósulása a Krisztussal való közösség szellemében és erejében.

A II. főrészt, mely a ker. erkölcsiség tényleges megvalósulását írja le, következő beosztással tárgyalja Kübel: A ker. erkölcsi személyiség kifejlődése a bűnbánat, hit és újjászületés útján, mely fejlődésnek stadiumai: a jellem. a legfőbb jó, Krisztus törvényének és kötelességeinek betöltése, a ker. erények megvalósulása s az egyéni és társas erkölcsi életfeladatok teljesítése. Az egyéni erkölcsi élet tárgyalásánál gyönyörű fejezetek: Az erkölcsi élet mint a szeretet élete s az erkölcsi élet mint erőgyűjtés és erőgyakorlás. A társas erkölcsi élet formái a család s a polgári, állami és egyházi társadalom.

Már Luthardt *ethikai kompendiumának* ismertetésénél említettük, hogy az *ethikának* hiányzik olyan történetileg előkészítő studiuma, a milyennel p. o. a dogmatika a dogmatörténetben dicsekedhetik, a miért is a hány író, annyi az *ethikai rendszer*. Kübel rendszere is, bár Beck nyomán halad. önálló helyet kíván az *ethika* legújabb irodalmában. Különösen hangsúlyozza a dogmatikával való szoros kapcsolatot, sőt egyes dogmatikai kérdéseket túlságosan is részletez a maga *ethikájában* (p. o. az I. főrészt 4-ik szakasza). Erős *confessionalista luth. theologus*, ki túlságosan is kiemeli a luth. és ref. *ethika* különbségeit. A ref. megigazulás tanát félreérti s feledi, hogy épen egy erős ref. felekezeti ízü theologus, Böhl Bécsben a megigazulás tanát «a protestantismus kardinális kérdésének» mondta. Aztán dogmatikai álláspontjához sem mindenben következetes. Így p. o. a gyermekkeresztelés s az úrvacsora tanában lényegesen eltér Luther tanításától, sőt túlmegyén még Kliefoth, Delitzsch és Kahnis felfogásán is.

Kár, hogy — mint azt Dorner *ethikájánál* is fájjaljuk — a modern *sociális problémák* feldolgozására nagyobb figyelmet nem fordított. A *sociálpolitika* az egyháznak és a lelkészeknek is sok dolgot és gondot ad s a *sociális kérdés* elől ma már alig lehet kitérnie egy prot. *theologiai ethikusnak*. A mit «*socialethikájában*» nyujt. igen kevés annak nagy anyagából. Többet nyujt «*az erkölcsiség és a kultura*» című fejezet.

Előadásánál hiányzik a finomság, az élénkség s a világosság. A módszeres tárgyalás hiánya nagyon sok részletezést eredményezett. A *prägnans kifejezések*re való törekvésében ilyenekkel is élt: *autexousie*, *thenomie*, *christonomie*, *pneumatonomie*, *voluntativ világnézet*, *socialfatalismus* és *socialfanatismus*, *substantiell*, *ästhetisch-physisch* stb., a melyek nagyon is megnehezítik a megértést. A terminologia keresettsége soha sem léphet az előadás világossága helyére.

Ss. M.